

Potrebuje vodu v krajine zadržiavať, nie ju nechať odtečť

Slovensko sa potrebuje viac adaptovať na klimatické zmeny a dôsledky s nimi spojené. Náhle zmeny počasia - extrémne suchá, privalové dažde - by poľnohospodári, ale aj spoločnosť ako taká, vedeli lepšie zvládať, keby štát viac investoval do závlahových sústav a aj sfunkčnil nádrže na zadržiavanie vody. V čase pokojných rokov by ich využívali rybári, zlepšovali by mikroklimu v regiónoch, v čase sucha by zo zadržanej vody mali úžitok poľnohospodári.

Úloha vodných nádrží

Vodné nádrže určené na zachytávanie vody a zavlažovanie v krajine dnes svoju úlohu na 100% neplnia. V minulosti boli budované za účelom zachytávať spadnuté zrážky či vodu z topiaceho sa snehu a ľadu. Zo zachytenej vody v krajine mali úžitok poľnohospodári, ktorí vodou zavlažovali. Rybári v nádržiach chovali ryby, pridanú hodnotu tieto stavby vytvárali aj pre okolitý región v rámci zlepšovania mikroklimy a krajiny. V niektorých prípadoch mali opodstatnenie aj pre milovníkov vodných športov.

Malých vodných nádrží prioritne určených na zavlažovanie sa na Slovensku za ostatných 43 rokov vybudovalo 195. Ich celkový objem vody je 65,66 mil. m³ a rozkladajú sa na ploche 2 103 ha. Mnohé z nich dnes pôvodný účel plnia s ťažkosťami. Ich význam pritom rapídne narastá práve v období klimatických zmien a nepriaznivých prejavov na krajinu a poľnohospodárstvo. Problémom sú nánosy, ktoré teba z nádrží odstrániť.

„Tieto vodné stavby budované na zavlažovanie sú dnes zanesené sedimentami z pôdy alebo lístia. Množstvo kalov sa roky hromadí na dne vodných nádrží a znižuje funkčnosť stavieb a využitie v poľnohospodárstve“, hovorí tajomník Slovenského rybárskeho zväzu Bohuš Cintula /zväz je členom Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory - SPPK/.

Približne 1/3 produkcie rýb od slovenských rybárov pochádza z vodných stavieb, ako sú vodné nádrže a rybníky. Ako najväčší problém súvisiaci s klimatickými zmenami a chovom rýb v rybníkoch a vodných nádržiach považuje Združenie chovateľov rýb na Slovensku /člen SPPK/ znížený zásobný objem a tak aj retenčnú schopnosť týchto vodných plôch, nakoľko sú takmer všetky tieto vodné stavby značne zanesené sedimentami. Dnes nám chýba najmä prevencia proti zanášaniam týchto nádrží a stále sa nám nedarí vo väčšej miere tieto nádrže čistiť - uvádza združenie vo svojom stanovisku.

„Keby boli nádrže vyčistené, mohli by prijať oveľa viac vody. Mrhanie vodou, ktorá sa v posledných rokoch aj u nás stáva strategickou surovinou, je preto obrovskou chybou s vážnymi následkami v poľnohospodárstve. Netreba pritom vymýšľať nič prevratné, žiadne piate koleso na voze, ale využívať to, čo sme si v minulosti vybudovali“, myslí si predseda Zemiakárskeho a zeleninárskeho zväzu SR Jozef Šumichrast /zväz je členom SPPK/.

Mať vyčistené a opravené vodné nádrže a k tomu moderné závlahy na podstatne väčšej ploche než v súčasnosti je jedným z riešení, ako čeliť klimatickým zmenám a rozumne využívať vodu v poľnohospodárstve. Poľnohospodári, rybári a aj Slovenský vodohospodársky podnik volajú preto po systémových riešeniach, ako vodné nádrže vyčistiť a prinavrátiť im ich pôvodnú funkciu a význam. Riešenia vidia v dvoch rovinách:

Úprava legislatívy

Na Slovensku chýba jasný predpis na nakladanie s kalom z vodných nádrží, ktorý nie je nebezpečný. V praxi to znamená, že dnes takmer nikto nádrže nečistí, prípadne sediment len uloží na breh. Tento druh sedimentu pritom obsahuje dôležité látky a pre pôdu cenné živiny ako napríklad dusík, fosfor, či draslík. V rámci SR ide pritom o celkový objem nevyužitého kalu v radoch niekoľko státisícoch m³/rok. Pri súčasnej cene hnojív a nedostatku maštalného hnoja ako zdroja uhlíka v pôde (v dôsledku znižujúceho sa počtu živočíšnych chovov) je priam absurdné, že sa vo veci nepripravuje žiadna legislatívna úprava.

Ak by Slovensko dopracovalo legislatívu, krajina by z toho mohla mať viacnásobný úžitok: vyššia schopnosť vodných nádrží zadržiavať vodu v krajine, efektívne zavlažovanie, efektívny chov rýb, úrodnejšia pôda a mikroklima. Jednoduchým riešením by sme navyše prispeli k cirkulárnej ekonomike v pôdohospodárstve.

Navyše, pred rokom schválila vlády SR koncepciu vodnej politiky do roku 2030 s výhľadom do roku 2050, ktorá chce zvyšovať kapacity na zadržiavanie vody v krajine aj pri tých stavbách, v ktorých sú nánosy dnových sedimentov a kalov. V praxi však tomu zatiaľ bráni práve chýbajúca legislatíva.

Finančné zdroje

Samozrejmosťou súčasťou vodozadržných opatrení v krajine, ich vyčistenia a zefektívnenia závlahových sústav je aj požiadavka pestovateľov na nové finančné zdroje. Príkladom by nám v tom mohli byť naši českí susedia.

České ministerstvo životného prostredia totiž začiatkom mája informovalo, že na čiastkové opravy malých vodných nádrží je [zo špeciálnej výzvy](#) z Plánu obnovy a odolnosti vyčlenených viac ako 30 miliónov korún (cca. 1,3 mil. eur). Peniaze môže majiteľ alebo nájomca vodnej nádrže využiť na opravu hrádzi, vyťaženie sedimentu či vysadenie kríkov a stromov.

Vyjadrenie Združenia chovateľov rýb na Slovensku

Združenie chovateľov rýb na Slovensku /člen Slovenskej poľnohospodárskej a potravinárskej komory/ podporuje myšlienku, s ktorou prichádza SPPK, ktorej cieľom je hľadať spôsob a finančné zdroje na využitie projektovanej kapacity existujúcich vodných nádrží na Slovensku - pre ich viacúčelové využitie napr. na závlahy a tiež pre plnohodnotnú produkciu rýb na Slovensku prípadne aj iné účely.

Rybárstvo na Slovensku okrem vodných nádrží využíva pre chov rýb aj náš rybničný fond a špeciálne rybochovné zariadenia, v ktorých produkujú naši členovia lososovité a nížinné druhy rýb.

Dominantným druhom v týchto vodných plochách je kapor rybničný a pstruh dúhový. Približne jedna tretina produkcie slovenských rybárov pochádza z vodných stavieb, ako sú vodné nádrže a rybníky.

Ako najväčší problém súvisiaci s klimatickými zmenami a chovom rýb v rybníkoch a vodných nádržiach aktuálne vnímame znížený zásobný objem a tak aj retenčnú schopnosť týchto vodných plôch, nakoľko sú takmer všetky tieto vodné stavby značne zanesené dnovými sedimentami. Dnes nám chýba najmä prevencia proti zanášaniu týchto nádrží a stále sa nám nedarí vo väčšej miere tieto nádrže čistiť.

Preto potrebujeme hľadať spoločne s poľnohospodárskym využívaním krajiny také spôsoby, ktoré nebudú zdrojom erózie a splachov z polí, ktoré tento stav ešte zhoršujú! Zároveň je potrebné realizovať dlhodobu plánovanú odbahnenie vodných nádrží, čo si vyžaduje nielen finančné krytie, ale aj chuť riešiť niektoré problémy - najmä nakladanie s odťažaním sedimentov z dna našich vodných nádrží.

Prípadné čerpanie vody z vodných nádrží s chovom rýb pre účel zavlažovania bez vykonania

hydromelioračných zásahov (odbahnenia) by v nich výrazne obmedzilo možnosť chovu rýb. Preto vítame túto snahu SPPK začať širokú diskusiu a hľadať zdroje na odbahnenie vodných nádrží a pripraviť kvalitné podklady pre reálne projekty. Podporujeme túto iniciatívu a máme eminentný záujem byť prítomní pri tejto diskusii.

Netreba však zabúdať ani na ostatných partnerov, bez ktorých nebudeme v tejto snahe úspešní. Je potrebné sa stretnúť so správcom vodných nádrží (SVP, š.p. Bratislava) a tiež si uvedomiť, že počas realizácie odbahnenia budú chovatelia rýb prichádzať krátkodobo o svoju produkciu rýb a teda aj o zdroj príjmov. Preto navrhujeme, aby sme spoločne vytvorili zoznam prioritných vodných stavieb, na ktorých sa nájde spoločný konsenzus. Potrebujeme projekčne podchytiť tieto plánované investície, aby sme vedeli, o aké objemy sedimentov ide a koľko to bude celé stáť.

Po realizácii prác na odbahnení bude tiež potrebné pristúpiť k zmenám manipulačných poriadkov a tiež k úpravám prevádzkových poriadkov a napríklad tiež k úprave minimálnych zostatkových prietokov. Prehĺbenie nádrží prinesie v konečnom dôsledku aj ochladenie vody, čo bude mať veľký význam pri chove rýb najmä v letných mesiacoch. Tam, kde nejde o významné biotopy pod vodnými nádržami, nie je predsa žiaduce, aby sme vypúšťali "jalovo" tak žiadanú surovinu, akou je voda, ktorá nám bude následne v nádrži chýbať. V súvislosti s klimatickými zmenami je potrebné začať hľadať spôsoby a možnosti, ako nastaviť optimálne využívanie existujúcich vodných stavieb tak, aby z nich mal úžitok čo najširší okruh užívateľov a aby vodné nádrže aj v ďalších rokoch plnili účel, za ktorým boli vybudované.

Chovatelia rýb na Slovensku sú pripravení hľadať spôsoby ako spoločne vyriešiť tento problém.